

रिठा

गोष्ट - केतकी घाटे | चित्र - मैत्रेयी नामजोशी

रियाताईच्या अंगणात भरपूर झाडं होती. समपर्णी, आंबा, प्राजक्त, चाफा. ताईने अनेक छोटी झाडं सुद्धा लावली होती. गवती चहा, तुळस, हळद, वाळा... ताईच्या घराशेजारी छोट्या सानिकाचं घर होतं. आज सानू ताईला बागकामात मदत करत होती.

अंगणातल्या एका झाडाला गोल गोल हिरवी फळं आली होती. "ताई ही कसली फळं आहेत गं?" सानूने विचारलं. "ही रिठ्याची फळं आहेत. हे अगदी गुणी झाड आहे हं!" ताई म्हणाली. "गुणी म्हणजे?" सानूने विचारलं. झाडाच्या खोडावर हात फिरवत ताई म्हणाली, "गुणी म्हणजे शहाणं, मदत करणारं. या झाडाची एक गंमत आहे. ह्या झाडाची फळं म्हणजे एक प्रकारचा साबणच आहे. तू केस कशाने धुतेस?" "शॅम्पूने" सानू म्हणाली.

"मी या रिठ्याच्या फळांनीच केस धुते." ताई म्हणाली.

"ह्या फळांनी? कसं काय?"

"रिठा, शिकेकाई, आवळा आणि अजून काही सुवासिक गोष्टी घालून मी एक झककास पावडर बनवली आहे. त्यानेच मी केस धुते. तीच पावडर मी अंग घासायलासुद्धा वापरते." ताईने सांगितलं. "या फळांच्या पावडरने अंग आणि केस धुतेस? पण साबण आणि शॅम्पू का नाही वापरत तू?" सानूने विचारलं. "सगळ्या साबणांत आणि शॅम्पूमध्ये भरमसाठ केमिकल्स असतात. आपण अंगोळ करतो, कपडे, भांडी धुतो हे सगळं पाणी कुठे जातं माहितीये? हे सगळं पाणी जातं नदीत. त्यामुळे नदीतलं पाणी घाण होतं. त्या पाण्यात राहणारे मासे, जीव मरतात. त्यांचं घरच आपण घाण करतो. रिठ्याच्या या फळांमध्ये काही केमिकल्स नसतात. त्यामुळे पाणी घाण होत नाही. या रिठ्यापासून बनवलेला कपडे धुवायचा लिंबूडि साबणपण मिळतो. मी त्यानेच कपडे धुते. माझी आजी तर सोन्याचे दागिनेसुद्धा रिठ्यानेच साफ, चकचकीत करायची." हे सगळं ऐकून सानू म्हणाली, "मला पण देशील का तुझी केस धुवायची पावडर. मी उद्या त्यानेच केस धुते. आणि आईला सांगते आपण पण रिठ्याची पावडर तयार करू या."

"हो देते की." ताई म्हणाली.

सानूने रिठ्याच्या झाडाला प्रेमाने मिठी मारली आणि म्हणाली "खरंच, गुणी आहेस तू!"

